

Voorlichtingsmateriaal BeoordelingsInstrument (VBI)

Handleiding voor het beoordelen van de begrijpelijkheid
en toepasbaarheid van printbaar en audiovisueel
gezondheidsvoorlichtingsmateriaal voor de patiënt

Hoe is het VBI tot stand gekomen?

De Patient Education Materials Assessment Tool (PEMAT) is ontwikkeld in opdracht van het Amerikaanse Agency for Healthcare Research and Quality (AHRQ). Het onderzoeksteam dat de PEMAT heeft ontwikkeld werkte samen met een panel van deskundigen op het gebied van gezondheidsvaardigheden, content-creatie, patiëntenvoorlichting en communicatie.

Pharos heeft toestemming gekregen van AHRQ om de PEMAT te bewerken naar een Nederlandse versie, het Voorlichtingsmateriaal BeoordelingsInstrument (VBI). Naast een vertaling naar het Nederlands is de tekst bewerkt en zijn er Nederlandse voorbeelden gebruikt in plaats van Amerikaanse.

Met het VBI kan de begrijpelijkheid en toepasbaarheid van voorlichtingsmaterialen worden beoordeeld. De items in het VBI zijn gebaseerd op items in bestaande instrumenten en op concepten in handleidingen voor het beoordelen en ontwikkelen van voorlichtingsmaterialen.

De ontwikkelaars van de PEMAT hebben vier ronden van betrouwbaarheidstesten en verfijning uitgevoerd met beoordelaars die niet geschoold zijn in het gebruik van de

PEMAT. Om de constructvaliditeit te beoordelen, dat wil zeggen de vraag of de PEMAT daadwerkelijk een goede meting van de begrijpelijkheid en toepasbaarheid oplevert, is het instrument door consumenten getest en is het vergeleken met verschillende leesbaarheidstoetsen.

De onderzoeken wezen op een sterke interne consistentie, betrouwbaarheid tussen beoordelaars en leverden bewijs voor constructvaliditeit. Zie voor meer informatie over de betrouwbaarheid en validiteit van de PEMAT het artikel 'Development of the Patient Education Materials Assessment Tool (PEMAT): a new measure of understandability and actionability for print and audiovisual patient information', te vinden op www.sciencedirect.com/science/article/pii/S073839911400233X.

Inhoudsopgave

Voorlichtingsmateriaal BeoordelingsInstrument (VBI): Introductie	5
• Wat is het VBI?	5
• Voor wie is het VBI bedoeld?	6
• Kan het VBI worden gebruikt voor de beoordeling van alle typen voorlichtingsmaterialen?	6
• Zijn alle materialen met een hoge VBI-score automatisch van hoge kwaliteit?	6
• Welke termen zijn in deze handleiding gebruikt?	6
Hoe kunt u het VBI gebruiken om voorlichtingsmateriaal te beoordelen?	9
1. BEGRIJPelijkheid	11
• ONDERWERP: INHOUD	11
• Item 1: Het doel is volledig duidelijk (P en A/V)	11
• Item 2: Het materiaal bevat geen informatie die afleidt van het doel (P)	11
• ONDERWERP: WOORDKEUZE & STIJL	12
• Item 3: Er is gewone, alledaagse taal gebruikt (P en A/V)	12
• Item 4: Medische termen zijn alleen gebruikt om de doelgroep vertrouwd te maken met de terminologie; van alle medische termen is een definitie gegeven (P en A/V)	12
• Item 5: In het materiaal staan actieve zinnen (P en A/V)	13
• ONDERWERP: GEBRUIK VAN CIJFERS	14
• Item 6: Getallen zijn duidelijk en gemakkelijk te begrijpen (P)	14
• Item 7: Gebruikers hoeven geen berekeningen uit te voeren (P)	14
• ONDERWERP: ORDENING	15
• Item 8: De informatie is in korte delen opgedeeld (P en A/V)	15
• Item 9: De delen hebben informatieve koppen (P en A/V)	17
• Item 10: De informatie staat in een logische volgorde (P en A/V)	17
• Item 11: Het materiaal bevat een samenvatting (P en A/V)	17
• ONDERWERP: VORMGEVING	19
• Item 12: Er zijn visuele signalen gebruikt om de belangrijkste punten te belichten (P en A/V)	19
• Item 13: De tekst op het scherm is gemakkelijk te lezen (A/V)	20
• Item 14: De gesproken tekst is duidelijk te verstaan (A/V)	20

• ONDERWERP: GEBRUIK VAN BEELDEN	21
• Item 15: Er zijn beelden zijn gebruikt om de inhoud begrijpelijker te maken (P)	21
• Item 16: De beelden versterken de inhoud eerder dan dat ze daarvan afleiden (P)	21
• Item 17: De beelden hebben duidelijke titels of bijschriften (P)	22
• Item 18: De illustraties en foto's zijn duidelijk en overzichtelijk (P en AV)	23
• Item 19: De tabellen zijn eenvoudig en hebben korte en duidelijke rij- en kolomkoppen (P en AV)	24
2. TOEPASBAARHEID	25
• Item 20: Er is minstens één concrete actie aangegeven die de gebruiker kan uitvoeren (P en AV)	25
• Item 21: De gebruiker wordt direct aangesproken (P en AV)	25
• Item 22: Elke actie is in uitvoerbare, expliciete stappen opgedeeld (P en AV)	25
• Item 23: Er is een concrete tool opgenomen als dit de gebruiker kan helpen om actie te ondernemen (P)	26
• Item 24: Voor het uitvoeren van berekeningen zijn eenvoudige instructies of voorbeelden toegevoegd (P)	26
• Item 25: Het is duidelijk hoe de gebruiker de grafieken, tabellen of tekeningen moet toepassen om actie te ondernemen (P en AV).	27
• Item 26: Er zijn beelden opgenomen die het voor de gebruiker gemakkelijker maken om volgens de instructies te handelen (P)	28
Voorlichtingsmateriaal BeoordelingsInstrument voor printbare materialen (VBI-P)	29
Voorlichtingsmateriaal BeoordelingsInstrument voor audiovisuele materialen (VBI-AV)	34

Introductie

Wat is het VBI?

Met het Voorlichtingsmateriaal BeoordelingsInstrument (VBI) kunt u de begrijpelijkheid en toepasbaarheid van voorlichtingsmaterialen voor patiënten beoordelen en materialen onderling vergelijken.

Definities van de begrippen begrijpelijkheid en toepasbaarheid zijn:

1. **Begripelijkheid:** voorlichtingsmateriaal is begrijpelijk als mensen met verschillende achtergronden en niveaus van gezondheidsvaardigheden de belangrijkste boodschappen kunnen begrijpen en uitleggen.
2. **Toepasbaarheid:** voorlichtingsmateriaal is toepasbaar wanneer mensen met verschillende achtergronden en niveaus van gezondheidsvaardigheden – op basis van de gepresenteerde informatie – in staat zijn om te bepalen welke acties ze kunnen ondernemen.

Er zijn twee versies van het VBI:

1. Het **VBI-P** voor printbaar materiaal (bijvoorbeeld brochures, folders of pdf's), bestaande uit 17 items voor het meten van de begrijpelijkheid en 7 items voor het meten van de toepasbaarheid.
2. Het **VBI-A/V** voor audiovisueel materiaal (bijvoorbeeld video's of multimedia materialen), bestaande uit 13 items voor het meten van de begrijpelijkheid en 4 items voor het meten van de toepasbaarheid.

Deze handleiding behandelt alle 19 items voor het meten van de begrijpelijkheid en alle 7 items voor het meten van de toepasbaarheid. Als bij een item (P) vermeld staat, geldt dit voor printbare materialen en als bij een item (A/V) vermeld staat, geldt dit voor audiovisuele materialen.

De nummering van de items in het VBI-P en het VBI-A/V is niet doorlopend, omdat in beide versies items overgeslagen zijn die niet relevant zijn voor het materiaal in

kwestie.

- In het VBI-P meten de items 1-12 en 15-19 de begrijpelijkheid en de items 20-26 de toepasbaarheid.
- In het VBI-A/V meten de items 1, 3-5, 8-14 en 18-19 de begrijpelijkheid en de items 20-22 en 25 de toepasbaarheid. U kunt het VBI-P vinden op [pagina 29](#) van deze handleiding en het VBI-A/V op [pagina 32](#).

U kunt het VBI score Formulier downloaden via:

www.pharos.nl/vbi

Het VBI is geen handleiding voor het ontwerpen en schrijven van voorlichtingsmaterialen, maar meer als u bestaand materiaal wil beoordelen. Meer informatie hierover vindt u bij:

- Pharos via deze link: www.pharos.nl/documents/doc/handleiding%20beeldverhalen%20jeugd%202017%20-%20webversie%20per%20pagina.pdf
- Health Literacy Tools van het Department of Health and Human Services in de VS: www.health.gov/communication/literacy/#tools
- Checklist toegankelijke informatie van Pharos, www.pharos.nl/documents/doc/checklist%20toegankelijke%20informatie.pdf

Voor wie is het VBI?

Het VBI helpt u om te bepalen welke van de beschikbare voorlichtingsmaterialen eenvoudig te begrijpen en goed toepasbaar zijn.

Het VBI is bedoeld voor professionals, zoals zorgverleners, medewerkers van een GGD, gemeenteambtenaren, medisch bibliothecarissen en anderen die materialen van hoge kwaliteit leveren aan patiënten of consumenten.

Als meerdere personen voorlichtingsmaterialen gaan beoordelen, kunt u de consistentie tussen de verschillende beoordelaars op de volgende manier zo groot mogelijk maken:

1. Laat de beoordelaars onafhankelijk van elkaar dezelfde twee materialen beoordelen.
2. Stel vast bij welke items veel verschillen tussen de beoordelaars te zien zijn.
3. Bespreek de reden van elke beoordelaar voor zijn of haar beoordeling.
4. Bekijk de VBI-handleiding opnieuw om helder te krijgen hoe elk item beoordeeld had moeten worden.
5. Bereik consensus over de manier waarop de instructies in de handleiding in de praktijk moeten worden toegepast.
6. Herhaal dit proces met andere voorlichtingsmaterialen, totdat er over de meeste items overeenstemming wordt bereikt.

Kan het VBI worden gebruikt voor de beoordeling van alle typen voorlichtingsmaterialen?

Nee, het VBI is alleen voor printbare en audiovisuele materialen (zie onderstaande definities). Het VBI is niet geschikt om podcasts of de gebruiksvriendelijkheid van websites te beoordelen (alleen van materialen die kunnen worden geprint of bekeken op een website).

Zijn alle materialen met een hoge VBI-score automatisch van hoge kwaliteit?

Niet noodzakelijkerwijs. De inhoudelijke juistheid of volledigheid van voorlichtingsmateriaal kan met het VBI

niet worden beoordeeld. Een voorlichtingsbrochure kan bijvoorbeeld heel begrijpelijk zijn, maar inhoudelijk onjuiste informatie bevatten.

We raden aan om bij printbare materialen in combinatie met het VBI andere toetsen uit te voeren. Een voorbeeld hiervan is de *Checklist toegankelijke informatie* van Pharos.¹ U kunt ook een leesbaarheidstoets gebruiken, zoals de Accessibility Leesniveau Tool.² Het gebruik hiervan is geen vervanging voor het gebruik van het VBI.

Hoewel de PEMAT uitgebreid is getest, bestaat er geen enkele garantie dat materiaal dat goed scoort effectief zal zijn bij uw specifieke patiëntenpopulatie. Test daarom altijd het betreffende voorlichtingsmateriaal bij een aantal van uw patiënten om er zeker van te zijn dat het geschikt is. Gebruik hierbij de terug vertel methode (teach back).³

Welke termen worden gebruikt in deze handleiding?

Hieronder worden de definities van een aantal termen in deze handleiding gegeven. Houd er rekening mee dat de gezondheidsinformatie in deze handleiding niet moet worden opgevat als medisch advies, of als actuele en accurate medische informatie. De informatie, grafieken, tabellen en andere beelden dienen slechts ter illustratie.

Actie: Een actie is een aanbevolen gedraging of een instructie.

Audiovisuele (AV) materialen bevatten een visuele component die samen kan gaan met een geluidscomponent, zoals een video of een multimedia materiaal (exclusief een podcast). Multimedia materialen kunnen bestaan uit een combinatie van tekst, audio, foto's, animaties, video of interactieve inhoud. Hierna volgen enkele voorbeelden van verschillende typen audiovisuele materialen.

¹ Checklist toegankelijke informatie van Pharos www.pharos.nl/documents/doc/checklist%20toegankelijke%20informatie.pdf

² Accessibility Leesniveau Tool: www.accessibility.nl/kennisbank/tools/leesniveau-tool Zie voor uitleg van de tool: www.goedmettekst.nl/test-leesbaarheid-tekst/

³ www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/laaggeletterdheid-en-gezondheid/effectief-communiseren/de-teach-backmethode

Voorbeeld van een video

www.youtube.com/watch?v=9NajfHLp6z0

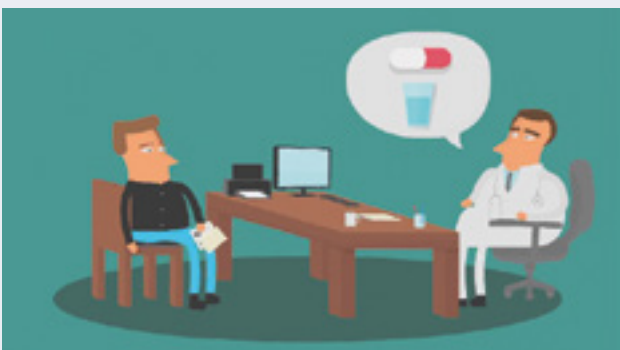
Voorbeeld van een multimedia materiaal met gesproken tekst

Voorlezen Print Verstuur per e-mail

- **Hoesten is vaak niet erg.** Het komt meestal door rook, stof of verkoudheid.
- Door hoesten maakt uw lichaam de luchtwegen schoon.
- Het gaat meestal binnen 2 tot 3 weken over.
- **Hoest u langer dan 3 weken? Hoest u bloederig slijm? Piept u of bent u benauwd? Ga dan naar de huisarts.**

www.thuisarts.nl/video/hoesten

Voorbeeld van een multimedia materiaal zonder gesproken tekst

www.utrechtsfondsachterstandswijken.nl/nieuws/filmpje-laaggeletterdheid-wachtkamerschem/

Printbare materialen omvatten boekjes, brochures en andere teksten die vanaf websites kunnen worden geprint (bijvoorbeeld een pdf of webpagina). Dit materiaal hoeft dus niet daadwerkelijk fysiek geprint of gedrukt te zijn.

Voorbeeld van een brochure

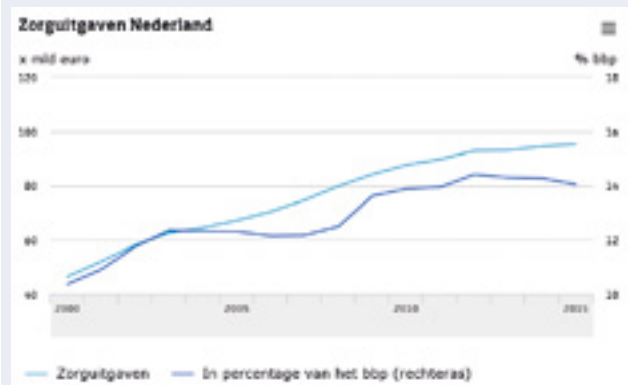
www.dvn.nl/Portals/1/OpenContent/Brochures/DVN%20Zorgwijzer%20diabetes%20type%201.pdf?ver=2017-09-

Zeer kort materiaal: De definitie van een zeer kort materiaal is als volgt:

- Printbaar (P): bestaat uit maximaal 2 paragrafen en is maximaal 1 pagina lang.
- Audiovisueel (AV): duurt korter dan 1 minuut, of bestaat uit 6 of minder dia's of screenshots.

Beelden: Hierna volgen enkele voorbeelden van de verschillende typen beelden die u in voorlichtingsmaterialen kunt tegenkomen: grafieken, tabellen, tekeningen en foto's.

Voorbeeld van grafiek

www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/20/zorguitgaven-stijgen-langzamer

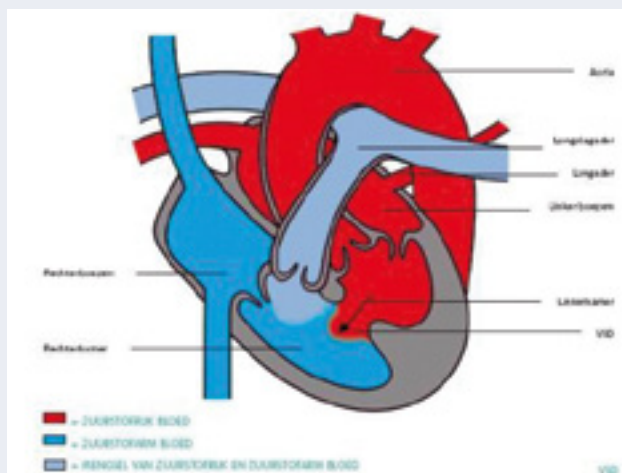
Voorbeeld van een tabel

Dagelijkse inname (gewogen* gemiddelde) voor energie en macronutriënten voor 19-30-jarigen, opgesplitst naar BMI

	<25 (n=510)		≥25 (n=240)	
	Gemiddelde	SD	Gemiddelde	SD
Energie (kJ)	10310	3349	9325	3078
Energie (kcal)	2450	800	2221	735
Energie/lichaamsgewicht (kJ/kg)	149	45	106	35
Eiwit (g)	87.1	29.9	82.5	26.8
Eiwit (en%)	14.4	3.0	15.3	4.2
Eiwit/lichaamsgewicht (g/kg)	1.3	0.4	1.0	0.3
Vet (g)	94.5	36.2	87.2	36.7
Vet (en%)	34.4	6.4	34.8	7.5
Verzadigde vetzuren (g)	35.5	14.3	32.3	14.2
Verzadigde vetzuren (en%)	13.0	3.0	13.0	3.6
Transvetzuren (g)	2.9	1.8	2.8	1.8
Transvetzuren (en%)	1.1	0.5	1.1	0.5

www.rivm.nl/dsresource?objectid=8e14381b-44f3-428b-b807-d81bef68aff7&type=org&disposition=inline

Voorbeeld van een tekening

www.hartstichting.nl/hartziekten/aangeboren-hartafwijkingen/ventrikelseptumdefect-vsd

Voorbeeld van een foto

www.hartstichting.nl/nieuws/zorg-voor-het-vrouwenhart-moet-beter

Hoe kunt u het VBI gebruiken om voorlichtingsmateriaal te beoordelen?

Gebruik van het VBI in zes stappen

De onderstaande instructies gaan ervan uit dat u pen en papier gebruikt. U kunt ook VBI score Formulier gebruiken. Deze vindt u op [pagina 29](#) voor printbaar en [32](#) voor audiovisueel van deze handleiding en op www.pharos.nl/vbi

STAP 1: Lees deze handleiding en bepaal welke versie van het VBI u nodig heeft

Dit is afhankelijk van het te beoordelen materiaal, Kies het VBI-P voor printbare materialen of het VBI-A/V voor audiovisuele materialen. De aanduiding 'P' betekent printbaar materiaal. 'A/V' betekent audiovisueel materiaal.

STAP 2: Lees of bekijk het voorlichtingsmateriaal dat u wilt beoordelen in zijn geheel.

STAP 3: Neem elk item in het VBI één voor één door.

- Doorloop één voor één alle 24 items voor printbare materialen of alle 17 items voor audiovisuele materialen. Geef aan of u het eens of oneens bent met de stelling of selecteer, indien van toepassing, de optie 'niet van toepassing'.
- Tijdens het invullen van het formulier mag u het voorlichtingsmateriaal op elk moment raadplegen. U hoeft dus niet op uw geheugen te vertrouwen.
- Beoordeel elk item vanuit het perspectief van een patiënt. Vraag uzelf bijvoorbeeld bij item 1 af: als ik een patiënt zou zijn die niet bekend is met dit onderwerp, zou ik dan direct weten wat het doel is van het materiaal?

STAP 4: Beoordeel elk item één voor één.

Beoordeel het materiaal op elk item als volgt:

Indien oneens	Noteer 0
Indien eens	Noteer 1
Indien niet van toepassing	Noteer NVT

(Alléén als dit een optie is).

Aanvullende richtlijnen voor het beoordelen van het materiaal op elk item (Stap 4)

- Kies 'eens' wanneer het kenmerk dat in een bepaald item beschreven staat vrijwel altijd voorkomt (80-100%).
- Kies 'oneens' als er duidelijke voorbeelden of momenten aan te wijzen zijn waarbij het kenmerk (beter) aan het criterium had kunnen voldoen. In deze handleiding zijn aanvullende aanwijzingen opgenomen voor het beoordelen van elk item.
- Sla geen items over. Als de optie 'niet van toepassing' niet bestaat, kies dan altijd tussen de score 0 (oneens) en de score 1 (eens).
- Maak geen gebruik van de kennis die u al van het onderwerp had voordat u het voorlichtingsmateriaal ging lezen of bekijken. Baseer uw beoordeling alléén op het materiaal dat u beoordeelt.
- Laat uw score op het ene item niet van invloed zijn op uw score op andere items. Zorg er dus voor dat u elk item afzonderlijk beoordeelt.
- Als u meer dan één materiaal beoordeelt, richt u zich dan alleen op het exemplaar dat u op dat moment bekijkt. Probeer het niet te vergelijken met het materiaal dat u ervoor heeft bekeken.

STAP 5: Bereken de scores voor het materiaal.

- Het VBI levert voor elk materiaal twee scores op, één voor de begrijpelijkheid en één voor de toepasbaarheid.
- Afgezien van de items die niet van toepassing zijn, moet u bij elk item ofwel 1 punt (eens) of 0 punten (oneens) hebben genoteerd. Om de totaalscores te bepalen, doet u het volgende:
 1. **Tel het totale aantal punten op** van alleen de items over begrijpelijkheid.
 2. **Deel deze som door het totale aantal punten dat behaald kan worden**, dat wil zeggen: het aantal items waarop het materiaal is beoordeeld, minus de items waarbij u 'niet van toepassing' (NVT) heeft genoteerd.
 3. **Vermenigvuldig het resultaat met 100** en u krijgt een percentage (%). Dit percentage is de VBI-score voor de begrijpelijkheid.

Een voorbeeld: als een brochure op 12 items voor de begrijpelijkheid met 'eens' (1 punt) is beoordeeld, op 3 items met 'oneens' (0 punten) en op 1 item met 'NVT', dan is het totaal 12 punten uit 15 mogelijke punten (12 + 3; het ene item met als antwoord NVT wordt niet meegeteld). De VBI-score voor de begrijpelijkheid is dan: 0,8 (12 gedeeld door 15), vermenigvuldigd met 100 = 80%.

brochure X

Aantal items beantwoord met eens:	12
Aantal items beantwoord met oneens:	3
Aantal items beantwoord met nvt:	1
	+
Totaal aantal mogelijke punten:	15

(NVT telt hierbij niet mee).

VBI score op begrijpelijkheid: $12/15 = 0,8 * 100\% = 80\%$

Om de VBI-score voor de toepasbaarheid van het materiaal vast te stellen, herhaalt u stap 1 t/m 6 voor de items over toepasbaarheid.

STAP 6: Interpreteer de VBI-scores.

Hoe hoger de VBI-score is, hoe begrijpelijker of meer toepasbaar het materiaal is. Een materiaal dat bijvoorbeeld een begrijpelijkheidsscore van 90% heeft, is begrijpelijker dan een exemplaar met een begrijpelijkheidsscore van 60%. Dit geldt ook voor de toepasbaarheid. Als u het VBI gebruikt om de begrijpelijkheid en toepasbaarheid van veel verschillende materialen te beoordelen, ontwikkelt u vanzelf gevoel voor welke score samenhangt met uitzonderlijk goede of uitzonderlijk slechte materialen.

1. Begrijpelijkheid

Onderwerp: Inhoud

Item 1: Het doel is volledig duidelijk (P en A/V)

TOELICHTING

Printbare materialen:

- Uit de titel of een inleidende tekst van het printbaar materiaal moet duidelijk blijken waar het over gaat. Kies 'oneens' als er slechts een algemene uitspraak in staat (bijvoorbeeld: deze folder biedt u informatie over uw conditie) in plaats van een of meer uitspraken over het concrete doel van het materiaal.

Audiovisuele materialen:

- Uit de titel van het AVV-materiaal blijkt duidelijk waar het over gaat.
- De gesproken of weergegeven tekst aan het begin maakt duidelijk waar het over gaat. Deze teksten worden vertoond op een scherm of dia of worden uitgesproken.

VOORBEELDEN

1. Titel

Kies 'eens' bij de titel: *Wat gebeurt er tijdens uw mammo-gram?* (Uit de titel blijkt volstrekt duidelijk wat het doel is).
Kies 'oneens' bij de titel: *Mammografie en u* (Uit de titel blijkt niet duidelijk wat het doel is).

2. Uitspraken in printbaar of audiovisueel materiaal

Kies 'eens' bij de uitspraak: *Deze folder helpt u te begrijpen wat diabetes type 2 is en hoe u dit met behulp van een dieet en lichaamsbeweging onder controle kunt krijgen.* (Uit deze

uitspraak in het begin blijkt volstrekt duidelijk wat het doel is.)

Kies 'oneens' bij de uitspraak: *Diabetes type 2.* (Uit deze uitspraak in het begin blijkt *niet* duidelijk wat het doel is.)

Item 2: Het materiaal bevat geen informatie die afleidt van het doel (P)

TOELICHTING

- De inhoud van een materiaal moet relevant zijn voor het doel. Er staat dan geen informatie in die afleidt van, of afbreuk doet, aan dit doel.
- Er is alleen essentiële informatie opgenomen, aanvullende informatie is weggelaten. Hiermee wordt voorkomen dat de doelgroep te veel of overbodige informatie ontvangt.

VOORBEELDEN

Enkele voorbeelden van mogelijk afleidende informatie of inhoud zijn:

- Te veel details over de medische apparatuur die gebruikt wordt bij een operatie.
- Te veel details over andere operaties of behandelingen.
- Uitgebreide beschrijving van de achtergrond of epidemiologie van een ziekte of chronische aandoening.

Onderwerp: Woordkeuze en stijl

Item 3: Er is gewone, alledaagse taal gebruikt (P en A/V)

TOELICHTING

- Begrijpelijk voorlichtingsmateriaal bevat alledaagse taal die voor de meeste consumenten of patiënten gemakkelijk te begrijpen is. Er staat geen jargon in.
- Als het afkortingen en acroniemen (woorden gevormd door de eerste letters van andere woorden, bijvoorbeeld NAVO) bevat, staan deze de eerste keer voluit geschreven of gedefinieerd.
- Als er meer dan één of twee afkortingen of acroniemen zijn opgenomen, zal het materiaal moeilijk te begrijpen zijn (zelfs als die afkortingen/ acroniemen de eerste keer voluit zijn geschreven). Kies dan bij dit item voor 'oneens'. Kies echter niet voor 'oneens' als er acroniemen gebruikt zijn waarvan het voluit schrijven geen nuttige informatie oplevert, zoals bij bepaalde medische tests of een CT- of CAT-scan (computertomografie of computer axiale tomografie).

VOORBEELDEN

Voorbeelden van gewone, alledaagse taal zijn:

- Loopneus (niet excessieve mucus).
- Pijnstillers (niet analgeticum).
- Ik stuur u naar een andere dokter (niet verwijzing).
- Prik (niet injectie).
- Maakt het erger (niet verergeren).
- Kijken (niet observeren).
- Langdurig (niet chronisch).
- Gat (niet perforatie).
- Dodelijk (niet terminaal).

Item 4: Medische termen zijn alleen gebruikt om de doelgroep vertrouwd te maken met de terminologie; van alle medische termen is een definitie gegeven (P en A/V)

TOELICHTING

- In begrijpelijk materiaal staan geen medische termen, behalve wanneer de doelgroep over deze medische termen moet worden geïnformeerd.
- Wanneer er wel medische termen zijn gebruikt, zijn die toegelicht. De verklaring van een medische term moet gemakkelijk te begrijpen zijn. Het gebruik van hypertext-definities (tekst weergegeven op een computer of een website waarin via hyperlinks verwezen wordt naar andere teksten) mag niet de enige manier zijn waarop toelichting is gegeven. Consumenten raken mogelijk in de war door hyperlinks en zijn niet altijd in staat om ze te volgen. Hypertext of hyperlinks zijn echter wel aanvaardbaar als er ook andere methodes geboden worden om een term begrijpelijk te maken.
- Zelfs als er voor een bepaalde medische term geen alternatief is in gewone taal, zal een materiaal waarin medische termen staan niet gemakkelijk te begrijpen zijn. Kies 'oneens' als het materiaal medische termen bevat met een ander doel dan de toelichting daarvan.

VOORBEELDEN

Medische termen

- Medische operaties (bijvoorbeeld colonoscopie, endoscopie, mammografie).
- Medische hulpmiddelen (bijvoorbeeld vaporisator, glucosemeter).
- Geneesmiddelenklassen (bijvoorbeeld benzodiazepinen, bronchodilatantia).
- Aandoeningen (bijvoorbeeld hypertensie, atherosclerose, myocardiaal infarct).

Kies 'eens' bij de volgende uitspraak: U kunt al jaren een hoge bloeddruk (hypertensie) hebben zonder dat u klachten heeft. Als uw bloeddruk te hoog is, heeft u kans op problemen met uw gezondheid, bijvoorbeeld een hartaanval of een beroerte.

Kies 'eens' bij de volgende uitspraak: Als uw hart voor langere tijd geen bloed krijgt, wordt een deel van de hartspier beschadigd. Soms sterft dit deel van het hart. Dit heet een hartaanval, de medische term hiervoor is myocardiaal infarct.

Item 5: In het materiaal staan actieve zinnen (P en A/V)

TOELICHTING

Een zin is actief als de handelende persoon het onderwerp is van de zin (bijvoorbeeld: de verpleegkundige helpt u daarbij). Een zin is passief als de handelende

persoon het lijdend voorwerp is (bijvoorbeeld: u wordt geholpen door de verpleegkundige). Actieve zinnen zijn gemakkelijker te begrijpen. Als het materiaal over het algemeen in de actieve vorm staat en in slechts een enkel geval in de passieve vorm, kies dan bij dit item 'eens'.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' bij de volgende actieve zin: *Neem uw geneesmiddel in met een vol glas water.*

Kies 'oneens' bij de volgende passieve zin: *Dit geneesmiddel zou met een vol glas water moeten worden ingenomen.*

Kies 'eens' bij de volgende actieve zin: *Als de knie dik is, ga dan naar uw dokter.*

Kies 'oneens' bij de volgende passieve zin: *Als er een zwelling wordt waargenomen bij de knie, moet de patiënt naar een dokter gaan.*

Onderwerp: Gebruik van cijfers

Item 6: Getallen zijn duidelijk en gemakkelijk te begrijpen (P)

TOELICHTING

- In begrijpelijk voorlichtingsmateriaal staan alleen getallen als dat echt nodig is.
- Als er wel getallen zijn gebruikt, zijn deze duidelijk en gemakkelijk te begrijpen.
- Er is geen vuistregel voor welk type getallen u beter kunt vermijden (bijvoorbeeld breuken of procenten). In het algemeen geldt dat veel mensen kansen of risico's (bijvoorbeeld 1 op de 10.000) beter begrijpen dan percentages (bijvoorbeeld 0,01%).
- Met lange getallen hebben laaggeletterden moeite, • Getallen in woorden toelichten kan ook nuttig zijn (bijvoorbeeld: heel weinig mensen – 1 op de 10.000 mensen die deze aandoening hebben – krijgen deze klacht). Maar in het algemeen moeten dergelijke omschrijvingen niet in plaats van getallen worden gebruikt.

Opmerking: Tijden en data gelden in dit item niet als getallen.

VOORBEELDEN

Kies 'eens': *De kans dat u een hartaanval krijgt omdat u dit geneesmiddel gebruikt is heel klein. Als 10.000 mensen dit medicijn gebruiken krijgen niet meer dan 3 mensen een hartaanval.*

Kies 'oneens': *Het risico dat u een hartaanval krijgt omdat u dit geneesmiddel gebruikt is 0,029%.*

Kies 'eens': *Neem 1 pil in de ochtend en 1 pil in de avond.*

Kies 'oneens': *Neem tweemaal daags een pil.*

Item 7: Gebruikers hoeven geen berekeningen uit te voeren (P)

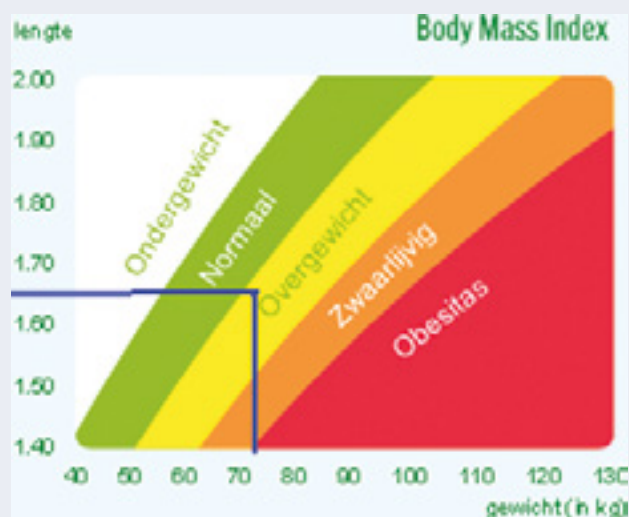
TOELICHTING

- Met rekenen bedoelen we getallen optellen, aftrekken, vermenigvuldigen of delen, of een andere rekenkundige handeling.

- Laat de volgende rekenkundige handelingen buiten beschouwing: eenvoudige optelsommen (bijvoorbeeld: pak 2 pillen, houd 10 tellen uw adem in) en eenvoudige verwijzingen naar de tijd (bijvoorbeeld: 24 uur wachten, 2 minuten lang uw tanden poetsen, of over 1 week).

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als de gebruiker geen berekening hoeft uit te voeren om zijn/haar Body Mass Index (BMI) te bepalen. Gewicht: 71 kg. Lengte: 1,65m.

bmi-uitrekenen.com

Kies 'oneens' als de gebruiker zelf een berekening moet uitvoeren om zijn/haar BMI te bepalen.

- Om uw Body Mass Index te berekenen, deelt u uw gewicht (in kilogram) door het kwadraat van uw lengte (in meters).
- Bel uw arts als uw gewicht in een periode van 2 dagen met 1 kilo toeneemt of in een periode van 1 week met meer dan 2 kilo.
- Tel alle calorieën in een maaltijd bij elkaar op.

Onderwerp: Ordening

Item 8: De informatie is in korte delen opgedeeld (P en A/V)

NIET VAN TOEPASSING

Kies 'NVT' als het materiaal voldoet aan de definitie van een zeer kort materiaal:

- **Printbaar (P)**: maximaal 2 paragrafen en maximaal 1 pagina.
- **Audiovisueel (AV)**: korter dan 1 minuut, of 6 of minder dia's of screenshots.

TOELICHTING

- De informatie in begrijpelijk voorlichtingsmateriaal is in relatief korte delen opgedeeld. Dit voorkomt een teveel aan informatie en maakt de inhoud begrijpelijker.
- Lange opsommingen zijn in kleinere stukken opgedeeld.
- Audiovisueel materiaal is in stukken onderverdeeld, bijvoorbeeld:
 - door de verteller een nieuw deel te laten introduceren (bijvoorbeeld: 'Nu gaan we het hebben over X');
 - door een tekst of een screenshot toe te voegen om de gepresenteerde informatie van elkaar te scheiden.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' – Informatie is in stukken opgedeeld	Kies 'oneens' – Informatie is niet in stukken opgedeeld
<p>Medicijnen</p> <p>Er zijn verschillende soorten tabletten die zorgen dat uw bloedsuiker lager wordt. Niet iedereen krijgt dezelfde tabletten. Neem daarom nooit tabletten van anderen.</p>	<p>Medicijnen</p> <p>Omdat er verschillende soorten tabletten zijn om uw bloedsuiker te verlagen, is het af te raden om tabletten van anderen in te nemen. Let er daarnaast ook op dat u de tabletten elke dag inneemt, volgens de door uw huisarts of praktijkondersteuner opgestelde voorschriften. Natuurlijk is gezond eten en veel bewegen ook belangrijk dus zorg er daarom voor dat u, naast het nemen van uw voorgeschreven tabletten, ook genoeg beweegt en gezond eet.</p>
<p>Gebruik tabletten</p> <p>De huisarts of praktijkondersteuner legt uit wanneer u uw tabletten moet innemen. Neem ze elke dag in!</p>	
<p>Blijf gezond eten en veel bewegen</p> <p>Gezond eten en wandelen of sporten is belangrijk. Tabletten zijn ook belangrijk. Dus eet gezond, beweeg en gebruik uw tabletten.</p>	

Pharos Handboek Ik heb diabetes, wat kan ik doen?
www.pharos.nl/diabetes

Kies 'eens' – Opsomming in stukken opgedeeld

Mogelijke migrainetriggers:

- 24 uur voor de aanval bepaalde voedingsmiddelen nuttigen:
 - Oude kaas
 - Chocola
 - Citrusvruchten (zoals sinaasappels, grapefruit)
 - Noten
- 24 uur voor de aanval bepaalde dranken nuttigen:
 - Alcohol (vooral rode wijn)
 - Dranken met cafeïne (zoals koffie, thee en cola)
- Veranderingen in de dagelijkse activiteiten:
 - Stress
 - Maaltijden overslaan
 - Te veel/te weinig slaap
 - Reizen van een hooggelegen naar een laaggelegen gebied of andersom

Kies 'oneens' – Lange lijst

Mogelijke migrainetriggers:

- Oude kaas
- Chocola
- Citrusvruchten (zoals sinaasappels, grapefruit)
- Alcohol (vooral rode wijn)
- Cafeïne: koffie, thee of cola
- Noten
- Stress
- Maaltijden overslaan
- Te veel/te weinig slaap
- Reizen van een hooggelegen naar een laaggelegen gebied of andersom

Bron: Pfizer, Principles for Clear Health Communication. 2nd Edition.
Overgenomen met toestemming. aspiruslibrary.org/literacy/PfizerPrinciples.pdf

Item 9: De delen hebben informatieve koppen (P en A/V)

NIET VAN TOEPASSING

- Kies 'NVT' als het materiaal voldoet aan de definitie van een zeer kort materiaal:
- **Printbaar (P)**: maximaal 2 paragrafen en maximaal 1 pagina lang.
- **Audiovisueel (AV)**: korter dan 1 minuut, of 6 of minder dia's of screenshots.

TOELICHTING

De koppen in begrijpelijk voorlichtingsmateriaal zijn specifiek en informeren de gebruikers over wat zij in het betreffende deel kunnen verwachten.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' bij de volgende informatieve kop:

Waarom u uw autogordel moet dragen

Kies 'oneens' bij de volgende onduidelijke kop:

Veiligheidsgordels

Kies 'eens' bij de volgende informatieve kop:

Geneesmiddelen voor uw diabetes

Kies 'oneens' bij de volgende onduidelijke kop:

Geneesmiddelen

Kies 'eens' bij de volgende informatieve kop:

Veilige kooktemperaturen

Kies 'oneens' bij de volgende onduidelijke kop:

Temperaturen

Item 10: De informatie staat in een logische volgorde (P en A/V)

TOELICHTING

- In begrijpelijk voorlichtingsmateriaal staat de informatie in een volgorde die belangrijk is voor de gebruiker.
- De informatie is op een natuurlijke manier opgebouwd.
- Een logische volgorde betekent niet per se een chronologische volgorde, en ook niet dat achtergrondinformatie als eerste opgenomen is.
- De belangrijkste boodschappen of ideeën staan in het begin van een deel of opsomming, omdat gebruikers meestal meer aandacht besteden aan onderwerpen die als eerste worden genoemd.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' – Logische volgorde	Kies 'oneens' – Geen logische volgorde
Inname medicatie: <ol style="list-style-type: none">1. Leg het tablet klaar en pak een glas water.2. Laat het tablet ongeveer 2 minuten op uw tong smelten.3. Neem een paar slokken water zodat alle tabletresten worden ingeslikt.	Inname medicatie: <ul style="list-style-type: none">• Slik het tablet pas door als deze in ongeveer 2 minuten op de tong gesmolten is.• Neem water om het tablet door te slikken nadat het tablet zo goed als gesmolten is. Pak dus een glas water vóórdat u het tablet inneemt.

Item 11: Het materiaal bevat een samenvatting (P en A/V)

NIET VAN TOEPASSING

Kies 'NVT' als het materiaal voldoet aan de definitie van een zeer kort materiaal:

- **Printbaar (P)**: maximaal 2 paragrafen en maximaal 1 pagina lang.
- **Audiovisueel (AV)**: korter dan 1 minuut, of 6 of minder dia's of screenshots.

TOELICHTING

- Begrijpelijk voorlichtingsmateriaal bevat een samenvatting van de belangrijkste punten, of deze punten worden aan het eind herhaald, schriftelijk dan wel mondeling.
- De samenvatting komt meestal aan het eind van het materiaal, maar bij printbare voorlichtingsmaterialen is een samenvatting (bijvoorbeeld in een kader) aan het begin ook goed.
- Een checklist van de belangrijkste punten (of stappen) kan ook als een samenvatting worden beschouwd.

VOORBEELDEN

Hierna volgen twee voorbeelden van materialen met een samenvatting. Minder goed te begrijpen materiaal bevat geen samenvatting.

Multimedia materiaal met samenvatting

Voedingscentrum.nl:
www.youtube.com/watch?v=SLzR41_1_tw

Printbaar materiaal met samenvatting

Hoe herkent u een beroerte?

De signalen zijn bij een herseninfarct en hersenbloeding grotendeels hetzelfde. Ze komen altijd plotseling opzetten.

De belangrijkste signalen van een beroerte zijn:

- Plotseling omhoogtrekkend gezicht, een afhangende mondhoek.
- Plotseling wartaal spreken, niet meer als woorden kunnen komen of onbegrijpelijk gesten.
- Plotseling krachteloos of verlamming van één arm.

Bel direct 112

Er zijn ook andere signalen:

- Plotseling dubbelzien, wazig zien of blindheid aan het linker- of rechteroog.
- Een plotselinge combinatie van hevige duizeligheid, coördinatie- of/of evenwichtsproblemen.
- Plotseling verlamming aan een been.
- Plotseling zeer ernstige hoofdpijn zonder oorzaak (alleen bij een hersenbloeding).

Heeft u of iemand in uw omgeving plotseling één of meer van deze signalen? Bel direct 112!

Een snelle behandeling is de eerste aanpak voor het voorkomen dat de beroerte ernstige gevolgen heeft.

Patiënten met een herseninfarct die snell in het ziekenhuis zijn, kunnen in samenwerking met medisch personeel, waaronder het bloedstelpend effect en de hersenen weer normaal krijgen. Deze behandeling heeft een succeskans van 4,3 uur na aanvang van de verschijnselen.

Voor meer tijd verliezen gaat, hoe meer schade er ontstaat. Het is dus belangrijk om direct alarm te slaan.

Hartstichting.nl, Brochure Herken een beroerte
webshop.hartstichting.nl/Producten/Producten.aspx?Ca-tID=79

Onderwerp: Vormgeving

Item 12: Er zijn visuele signalen gebruikt om de belangrijkste punten te belichten (P en A/V)

NIET VAN TOEPASSING

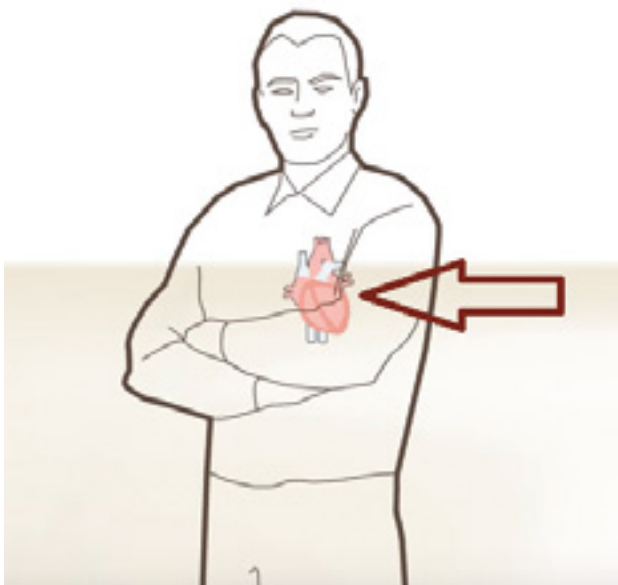
Kies 'NVT' als het materiaal een video is. Beoordeel andere audiovisuele materialen wel op dit item.

TOELICHTING

Visuele aanwijzingen (bijvoorbeeld pijlen, kaders, bullets, vet of groter lettertype, markeringen) mogen alleen voor belangrijke punten zijn gebruikt. Als in het materiaal te veel visuele signalen zijn gebruikt (dat wil zeggen: lukraak, willekeurig), kies dan 'oneens.'

VOORBEELDEN

Pijlen

Bovenstaande pijl wijst niet alleen naar het hart, maar ook naar de arm. Dit is niet duidelijk.

Gezondheidsplein Hoge bloeddruk - Wat is het?
www.youtube.com/watch?v=qtzzO98MADk

Kaders

Kernpunten

1. Roken verhoogt het risico op hart- en vaatziekten
2. Elk jaar sterven zo'n 3000 mensen aan een hart- of vaatziekte, doordat ze roken
3. Stoffen uit tabakrook zijn schadelijk voor het hart en de bloedvaten
4. Meer roken is ook schadelijk voor het hart en de bloedvaten

Hartstichting.nl Infosheet Roken

webshop.hartstichting.nl/Producten/Producten.aspx?CategoryId=80

Bullets

De volgende adviezen hanteert het Voedingscentrum voor vrouwen die zwanger willen worden en zwanger zijn:

- Slik vanaf tenminste vier weken voor de conceptie tot acht weken na de conceptie 400 microgram foliumzuur per dag. Start daarom met het slikken van een foliumzuursupplement vanaf het moment dat er een zwangerschapswens is, tot tien weken na de laatste menstruatie.
- Slik tijdens de zwangerschap 10 microgram vitamine D per dag.
- Slik geen supplementen met vitamine A (retinol, retinal, retinyl-acetaat of retinyl-palmitaat) en eet geen lever(producten).
- Eet iets meer uit de groep vlees(waren), vis, kip, eieren en vleesvervangers: 125-150 gram per dag in plaats van 100-125 gram per dag.

Voedingscentrum Infosheet Zwangerschap

www.voedingscentrum.nl/Assets/Uploads/voedingscentrum/Documents/Professionals/Pers/Factsheets/Factsheet%20Voeding%20en%20zwangerschap.pdf

Item 13: De tekst op het scherm is gemakkelijk te lezen (A/V)

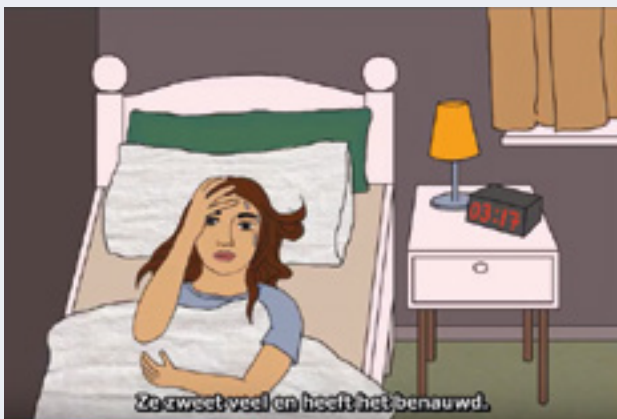
TOELICHTING

Audiovisuele materialen met te veel woorden of knippen-ende teksten op het scherm zijn moeilijk te lezen en te begrijpen. Kies 'eens' als er slechts zelden tekst op het scherm verschijnt en als de woorden zo lang op het scherm blijven staan dat een langzame lezer ze kan lezen.

NIET VAN TOEPASSING

Dit item is niet van toepassing (NVT) als er in het materiaal geen tekst verschijnt of als een verteller alle teksten hardop voorleest. De begrijpelijkheid hangt dan immers niet af van de leesvaardigheid van de gebruiker.

VOORBEELD

Pharos Seksueel misbruik in migrantengezinnen
www.youtube.com/watch?v=FRKmt-M6EJc

Item 14: De gesproken tekst is duidelijk te verstaan (A/V)

TOELICHTING

- De kijker moet de gesproken tekst duidelijk kunnen horen.
- De verteller of voice-over moet niet te snel praten.
- Ook mag de gesproken tekst niet zijn vervormd of op een andere manier moeilijk te begrijpen zijn.

Opmerking: Laat een slechte internetverbinding of een lage downloadsnelheid niet van invloed zijn op uw beoordeling.

VOORBEELD

Pharos Meisjesbesnijdenis, wat kun je doen om je beter te voelen?

www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/meisjesbesnijdenis/publicaties/sara-een-animatie-over-besnijdenis

Onderwerp: Gebruik van beelden

Item 15: Er zijn beelden gebruikt om de inhoud begrijpelijker te maken (P)

TOELICHTING

Het gebruik van beelden maakt de inhoud van een materiaal begrijpelijker. Bijvoorbeeld: een illustratie van een gezonde portie eten (niet te klein, niet te groot) leidt tot een groter begrip dan alleen een tekst. Dit geldt ook voor het gebruik van grafieken. Kies bij dit item 'oneens' als u een zinvol visueel hulpmiddel kunt bedenken dat had kunnen worden toegevoegd om de betekenis van de tekst te verduidelijken.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als de afbeelding de inhoud begrijpelijker maakt.

Voedingscentrum Wat geef ik mijn kind te drinken? www.voedingscentrum.nl/nl/mijn-kind-en-ik/alles-over-gezond-eten-voor-kinderen-van-4-13-jaar/gezond-eten-en-drinken-voor-kinderen-4-13-jaar-/wat-geef-ik-mijn-kind-te-drinken-4-13-jaar-.aspx

Kies 'Oneens' als de afbeelding de tekst niet duidelijker maakt. In dit voorbeeld: is olie of boter nou juist wél of niet gezond?

Sneller afvallen?

De porties uit dit dagmenu zijn misschien groter dan u dacht, maar ze vormen de basis van uw eendag en zorgen voor een gevuld gevoel. Daardoor heeft u weinig behoefte aan zoete of hartige lekkertijen tussendoor. Met dit dagmenu vliegen de

kilo's er niet in korte tijd af. Maar de kans is wel groot dat u dit langdurig weet vol te houden. Als u sneller wilt afvallen, kunt u het beste met name de porties brood, aardappelen, rijst of pasta verkleinen. Kies wel altijd voor volkorenproducten.

Hartstichting Brochure Overgewicht www.hartstichting.nl/getmedia/373b2e49-5e71-4fb7-8d12-7d7974855e76/brochure-hartstichting-overgewicht.pdf

Item 16: De beelden versterken de inhoud eerder dan dat ze daarvan afleiden (P)

TOELICHTING

In begrijpelijk voorlichtingsmateriaal staan alleen beelden:

- die de inhoud versterken of daar betrekking op hebben;
- die voorbeelden bieden of die bepaalde informatie verduidelijken.

Sommige materialen bevatten beelden die de tekst opbreken en het materiaal visueel aantrekkelijk maken. Dit leidt niet automatisch tot een grotere begrijpelijkheid. Vraag uzelf af of de beelden over de inhoud gaan en of ze deze in grote mate versterken. Kies 'oneens' als dit niet het geval is, en vooral als de beelden afleiden van de inhoud. Kies ook 'oneens' als er een algemene foto is geplaatst die niet op de inhoud slaat, noch verdere uitleg biedt.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als de beelden de inhoud versterken door verschillende niveaus van een activiteit te laten zien, zoals tandenpoetsen voor kinderen.

Praktijk De Vest

www.praktijkdevest.nl/pdf/poster.pdf

Kies 'oneens' als een beeld de inhoud niet versterkt maar daarvan afleidt. Het volgende beeld lijkt geen verband te houden met de tekst en leidt af van het doel van het materiaal.

deverloskundige.nl/uploads/deverloskundige.nl/knov_client_downloads/71/file/Folder_wat_je_moet_weten_over_alcohol_roken_drugs_en_zwangerschap.pdf

Item 17: De beelden hebben duidelijke titels of bijschriften (P)

TOELICHTING

- Bij beelden zijn bijschriften en titels belangrijk; zo weet de gebruiker waar de illustratie over gaat of wat deze toont.
- Beelden zijn bedoeld om de tekst te ondersteunen en de inhoud van het materiaal uit te leggen.

Kies 'oneens' als een materiaal beelden bevat:

- die geen bijschrift of titel hebben;
- waarvan de bijschriften of titels onduidelijk zijn;
- waarvan de bijschriften niet passen bij de afbeeldingen.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als het onderschrift duidelijk is en verband houdt met het beeld

Pharos Handboek Ik heb diabetes, wat kan ik doen?
www.pharos.nl/diabetes

Kies 'oneens' als het onderschrift niet in verband staat met de afbeelding.

Dokterstaal maakt patiënt bang – Uitslagen die direct online zichtbaar zijn voor de patiënt, terwijl ze in dokterstaal geschreven zijn, zorgen voor misverstanden
Beeld iStock www.rd.nl/meer-rd/gezondheid/dokterstaal-maakt-pati%C3%ABnt-bang-1.1405538

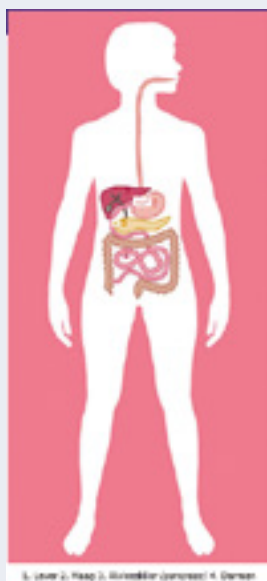
Item 18: De illustraties en foto's zijn duidelijk en overzichtelijk (P en A/V)

TOELICHTING

Voor de begrijpelijkheid van de inhoud van een afbeelding of foto is het van belang dat het beeld duidelijk en overzichtelijk is. Kies 'oneens' als een materiaal beelden bevat die niet duidelijk en overzichtelijk zijn.

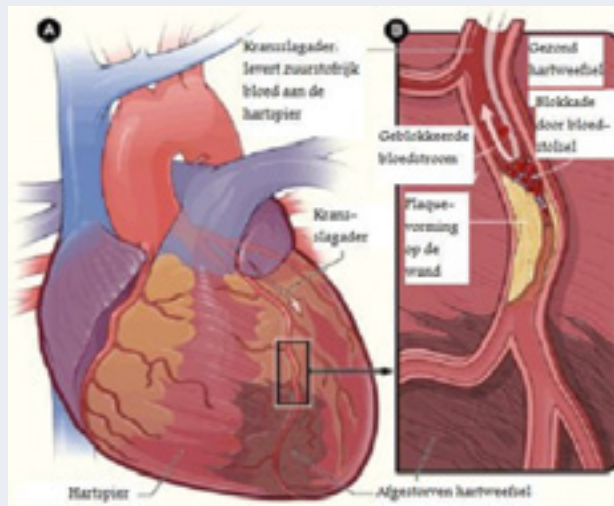
VOORBEELDEN

Kies 'eens' als de afbeelding duidelijk en overzichtelijk is.

www.begrijpjelichaam.nl/home

Kies 'oneens' als de afbeelding rommelig of onoverzichtelijk is.

www.symptomen-behandeling.nl/1/hartaanval_symptomen_412230.html

Kies 'oneens' als de afbeelding wazig is.

nl.stockfresh.com/image/6593875/pharmacy-or-drugstore-room-background

Item 19: De tabellen zijn eenvoudig en hebben korte en duidelijke rij- en kolomkoppen (P en A/V)

VOORBEELD

Kies 'eens' als de tabel duidelijke rij- en kolomkoppen heeft.

Gezond gewicht tabel voor mannen en vrouwen

BMI WAARDE	INTERPRETATIE	GEZONDHEID RISICO
< 18.5	ONDERGEWICHT	TE LICHT, TE WEINIG RESERVE BIJ DEKTE
18.5 - 24.9	NORMAAL GEWICHT	U ZIJT BOES, PROBEREN ZO TE HOUDEN
25.0 - 29.9	OVERGEWICHT	LIEFST AFSLANKEN TOT GEZOND GEWICHT
30.0 - 39.9	OBESITAS	ZEER GROTE KANS OP HET ONTSTAAN VAN DIABETES MELLITUS, HART- EN VAATZIEKTES, ONVRICHTBAARHEID BIJ VROUWEN EN BEROCHTSLACHTEN
> 40	MOERDE OBESITAS	U MOET DRINGEND AFVALLEN WANT UW GEZONDHEID IS IN GROOT GEVAAR

www.vetvrij.com/gezond-gewicht-tabel-voor-mannen-en-vrouwen.html

Kies 'oneens' als de tabel onvolledige of onduidelijke rij- en kolomkoppen heeft.

Schematisch overzicht van de laaggewijze opbouw van de gezondheidszorg in Tanzania

faciliteiten	verzorg- gebied	staf	aantal bedden	taken
specialistisch ziekenhuis	1 zone	specia- listen		specialistische opleiding
regionaal ziekenhuis	1 regio	regionaal arts	200-400	curatief, preventief, coördinatie
districts- ziekenhuis	200.000 inwoners	chirurg, gynaecoloog	120	coördinatie, curatief
gezondheids- centrum	50.000 inwoners	districtsarts	tot 40	kleine chirurgie, uitvoeren van gezondheids- programma's
verpleegpost	7.000 inwoners	assistent- genes- kundige	0	vaccinatie, bevalling, behandeling
dorps- hulppost	1 dorp	medische plattel- hulp	0	EHBO, medicatie, hygiëne
		dorpage- zond- heids- workers		

NTVG www.ntvg.nl/artikelen/tanzania-land-van-de-kili-manjaro-en-basisgezondheidszorg/volledig

2. Toepasbaarheid

Item 20: Er is minstens één concrete actie aangegeven die de gebruiker kan uitvoeren (P en A/V)

TOELICHTING

In goed toepasbaar materiaal staat minstens één actie die de gebruiker kan uitvoeren.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als de actie duidelijk omschreven is:

- *Zorg ervoor dat uw kinderen elke keer als ze gaan fietsen een helm dragen.*
- *Beweeg elke keer iets langer. Als u 3 dagen per week 30 minuten wandelt, probeer dan op de overgebleven 4 dagen nog minimaal 10 minuten extra te lopen.*

Kies 'oneens' als er geen actie wordt genoemd:

- *91% van de fietsers die in 2009 door een verkeersongeluk zijn overleden droeg geen helm.*
- *Lichamelijke activiteit verhoogt uw kans op een langer en gezonder leven.*

Item 21: De gebruiker wordt direct aangesproken (P en A/V)

TOELICHTING

In begrijpelijk voorlichtingsmateriaal worden de gebruikers bij de beschrijving van acties direct aangesproken in plaats van indirect (passieve vorm).

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als de gebruiker direct wordt aangesproken:

- *U vindt dit bij de drogist.*
- *U moet regelen dat iemand u na de operatie naar huis brengt.*
- *U vindt of koopt medicijnen tegen verkoudheid bij de apotheek.*
- *Neem uw geneesmiddel in tijdens de maaltijd.*

Kies 'oneens' als de gebruiker niet direct wordt aangesproken:

- *Patiënten kunnen dit bij de drogist vinden.*

- *Patiënten moeten regelen dat zij na de operatie naar huis worden gebracht.*
- *Medicijnen tegen verkoudheid zijn bij de apotheek te vinden.*
- *Het geneesmiddel moet tijdens de maaltijd worden ingenomen.*

Item 22: Elke actie is in uitvoerbare, expliciete stappen opgedeeld (P en A/V)

TOELICHTING

Kies 'eens' als:

- De acties zijn opgesplitst in uitvoerbare, expliciete stappen. Zo weten de gebruikers wat zij zouden moeten doen. Dit is vooral van belang als de actie ingrijpend of veelomvattend is, zoals bij meer gaan bewegen of op dieet gaan.
- Termen moeten vermeden worden die op meerdere manieren te interpreteren zijn, bijvoorbeeld vaak, regelmatig, diepgaand, sterk of zwak.

Kies 'oneens' als:

- Suggesties voor gezondheidsdoelen geen advies bevatten over hoe de gebruiker deze doelen kan bereiken.
- In het materiaal dubbelzinnige termen zijn gebruikt.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als de tekst uitvoerbare, expliciete stappen bevat:

- *Oefen regelmatig:*
 - *Begin met 3 keer per week 10 minuten te bewegen. U kunt bijvoorbeeld de hond uitlaten, tijdens de lunch een wandeling maken, of gebruikmaken van de trap in plaats van de lift.*
 - *Voer het aantal minuten en het aantal keer dat u beweegt geleidelijk op, naar 2½ uur per week.*
 - *Terwijl u geleidelijk meer tijd gaat besteden aan bewegen, kunt u een aantal van uw activiteiten intensiever gaan beoefenen.*

Kies 'oneens' als de tekst geen uitvoerbare stappen, of dubbelzinnige stappen, bevat:

- Zorg regelmatig voor matige lichaamsbeweging.

Kies 'eens' als de tekst uitvoerbare, expliciete stappen bevat:

Eet minder zout, dat ook wel natrium wordt genoemd. Eet niet meer dan 1 theelepel zout per dag (2,4 gram natrium). Bereide voedingsmiddelen bevatten vaak veel zout, dus check de voedingsetiketten in de supermarkt en vraag in restaurants om zoutarme opties.

Kies 'oneens' als de tekst geen uitvoerbare stappen, of dubbelzinnige stappen, bevat:

Eet minder zout.

Item 23: Er is een concrete tool opgenomen als dit de gebruiker kan helpen om actie te ondernemen (P)

TOELICHTING

Wanneer een tool (bijvoorbeeld een menuplanner of checklist) de gebruiker zou kunnen helpen om actie te ondernemen, moet deze in het materiaal zijn opgenomen. Kies bij dit item 'oneens' als u een tool kunt bedenken die de gebruiker helpt bij het ondernemen van een actie, maar ontbreekt bij het materiaal

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als het materiaal een tool bevat:

Eet gezond, beweeg meer schema - in het materiaal is ook een lege tabel opgenomen om zélf in te vullen.

Weeknummers	Ontbijt	Lunch	Avondeten	Vuistreken	Let op!
Weeknummers	Hoe vaak eet u ontbijt en hoeveel eet u op?	Ervaar alle soorten fruit, groenten, vlees, vis, plantaardige eiwitbronnen en plantaardige vetten.	Overweeg om te eten met minder vet.	Let op de verzadigde vetten en cholesterol in uw eten.	Is er een voedingsmiddel dat u vaak eet? Het is belangrijk om te weten hoeveel u eet.
Day 1	Ontbijt met fruit	Minder vlees en meer plantaardige eiwitbronnen en plantaardige vetten.	Overweeg om te eten met minder vet.	Let op de verzadigde vetten en cholesterol in uw eten.	Is er een voedingsmiddel dat u vaak eet? Het is belangrijk om te weten hoeveel u eet.
Day 2	Ontbijt met fruit	Overweeg om te eten met minder vet.	Overweeg om te eten met minder vet.	Let op de verzadigde vetten en cholesterol in uw eten.	Is er een voedingsmiddel dat u vaak eet? Het is belangrijk om te weten hoeveel u eet.
Day 3	Ontbijt met fruit	Overweeg om te eten met minder vet.	Overweeg om te eten met minder vet.	Let op de verzadigde vetten en cholesterol in uw eten.	Is er een voedingsmiddel dat u vaak eet? Het is belangrijk om te weten hoeveel u eet.
Day 4	Ontbijt met fruit	Overweeg om te eten met minder vet.	Overweeg om te eten met minder vet.	Let op de verzadigde vetten en cholesterol in uw eten.	Is er een voedingsmiddel dat u vaak eet? Het is belangrijk om te weten hoeveel u eet.
Day 5	Ontbijt met fruit	Overweeg om te eten met minder vet.	Overweeg om te eten met minder vet.	Let op de verzadigde vetten en cholesterol in uw eten.	Is er een voedingsmiddel dat u vaak eet? Het is belangrijk om te weten hoeveel u eet.
Day 6	Ontbijt met fruit	Overweeg om te eten met minder vet.	Overweeg om te eten met minder vet.	Let op de verzadigde vetten en cholesterol in uw eten.	Is er een voedingsmiddel dat u vaak eet? Het is belangrijk om te weten hoeveel u eet.
Day 7	Ontbijt met fruit	Overweeg om te eten met minder vet.	Overweeg om te eten met minder vet.	Let op de verzadigde vetten en cholesterol in uw eten.	Is er een voedingsmiddel dat u vaak eet? Het is belangrijk om te weten hoeveel u eet.

koolhydraatarmdieet.startpagina.nl/

Item 24: Voor het uitvoeren van berekeningen zijn eenvoudige instructies of voorbeelden toegevoegd (P)

TOELICHTING

In het ideale geval hoeven gebruikers niets te berekenen (zie item 7). Als dit wel het geval is, moeten er eenvoudige instructies voor, en/of voorbeelden van, het uitvoeren van een berekening in het materiaal zijn opgenomen.

VOORBEELDEN

Kies 'eens' als het materiaal een eenvoudige instructie met een voorbeeld bevat:

Hoe lang gaat uw inhalator mee?

- U kunt zelf uitrekenen hoeveel dagen uw inhalator bij regelmatig gebruik mee zal gaan.
- Schat eerst in hoeveel keer per dag u uw medicijn inneemt en vermenigvuldig dat getal met het aantal pufjes dat u elke keer neemt. Dit is het aantal pufjes per dag.
- Kijk vervolgens op de inhalator om te zien hoeveel pufjes van het medicijn het bevat.
- Deel ten slotte het aantal pufjes in de inhalator door het aantal pufjes dat u elke dag neemt. Zo rekt u uit hoeveel dagen uw inhalator zou moeten meegaan en weet u wanneer u deze bij moet vullen of een nieuwe nodig heeft.

Als u bijvoorbeeld elke keer dat u uw inhalator gebruikt 2 pufjes neemt en u dit 4 keer per dag doet, en uw inhalator bevat 200 pufjes, dan zou uw inhalator 25 dagen mee moeten gaan. De berekening is als volgt:

- $2 \text{ pufjes} \times 4 \text{ keer per dag} = 8 \text{ pufjes per dag}$.
- $200 \text{ pufjes in inhalator} \div 8 \text{ pufjes per dag} = 25 \text{ dagen}$.

Kies 'oneens' als het materiaal een vage instructies zonder voorbeeld bevat:

Hoe lang gaat uw inhalator mee?

U kunt zelf uitrekenen hoeveel dagen uw inhalator bij regelmatig gebruik mee zal gaan door vast te stellen hoeveel pufjes uw inhalator bevat (bijvoorbeeld 200 pufjes) en dit te delen door het aantal pufjes dat u per dag gebruikt. Zo weet u hoeveel dagen uw inhalator zou moeten werken en wanneer u deze bij moet vullen.

Item 25: Het is duidelijk hoe de gebruiker de grafieken, tabellen of tekeningen moet toepassen om actie te ondernemen (P en A/V).

TOELICHTING

Als het nodig is dat de gebruiker bijvoorbeeld een grafiek, tabel of tekening gebruikt om actie te ondernemen, moet in het materiaal staan uitgelegd hoe deze moet worden gebruikt.

VOORBEELD

Kies 'eens' als in het materiaal staat uitgelegd hoe de tabel moet worden gebruikt:

In het voorbeeld hieronder kunt u digitaal op alle gele onderdelen klikken voor uitleg.

www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/etiket.aspx

Kies 'oneens' als in het materiaal niet staat uitgelegd hoe de tabel moet worden gebruikt.

	mg per 100 gram	1985	1996	2002	1985-1996	1985-2002
Broccoli	Calcium	103	33	28	-68%	-73%
	Foliumzuur	47	23	18	-52%	-62%
Bonen	Calcium	56	34	22	-38%	-51%
	Magnesium	26	22	18	-15%	-31%
Aardappelen	Calcium	14	4	3	-70%	-78%
	Magnesium	27	18	14	-33%	-48%
Wortels	Calcium	37	31	28	-17%	-24%
	Magnesium	21	9	6	-57%	-75%

www.wat-is-uw-doel.nl/voedingswaardeschema.htm

Kies 'eens' als in het materiaal staat uitgelegd hoe de tabel moet worden gebruikt:

BMI

De Body Mass Index (BMI) is de verhouding tussen lengte en gewicht. De BMI geeft een indicatie of je ondergewicht, een normaal gewicht of overgewicht hebt. Deze BMI is te berekenen aan de hand van de formule: $BMI = \text{Lichaamsgewicht (Kilogram)} / \text{Lichaamslengte}^2$ (in meter).

De uitkomst van deze formule geeft de BMI. Deze kunnen in onderstaande tabel geïnterpreteerd worden om te kijken wat voor advies er voor opgesteld is.

BMI score	Advies
BMI minder dan 18	Ondergewicht
BMI 18 tot 25	Normaal gewicht
BMI 25 tot 27	licht overgewicht
BMI 27 tot 30	Matig overgewicht
BMI 30 tot 40	Ernstig overgewicht (obesitas)
BMI meer dan 40	Zeer ernstig overgewicht (morbide obesitas)

www.onlineprotrainer.nl/geeft-je-bmi-een-realistisch-beeld/

Kies 'oneens' als in het materiaal niet staat uitgelegd hoe de tabel moet worden geïnterpreteerd. In het voorbeeld hieronder staat alleen kort hoe de BMI moet worden uitgerekend, maar vervolgens niet hoe dit moet worden geïnterpreteerd vanuit de tabel.

Meisjes	Te licht	Te zwaar	Obesitas	Jongens	Te licht	Te zwaar	Obesitas
6 jaar	<13,92	>17,34	>19,65	6 jaar	<14,03	>17,55	>19,78
7 jaar	<14,06	>17,75	>20,51	7 jaar	<14,06	>17,92	>20,63
8 jaar	<14,16	>18,05	>21,57	8 jaar	<14,20	>18,44	>21,60
9 jaar	<14,42	>19,07	>22,81	9 jaar	<14,41	>19,10	>22,77
10 jaar	<14,76	>19,66	>24,11	10 jaar	<14,69	>19,84	>24,00
11 jaar	<15,25	>20,74	>25,42	11 jaar	<15,03	>20,65	>25,10
12 jaar	<15,83	>21,68	>26,67	12 jaar	<15,47	>21,22	>26,02
13 jaar	<16,43	>22,59	>27,76	13 jaar	<15,98	>21,91	>26,84
14 jaar	<17,01	>23,34	>28,67	14 jaar	<16,54	>22,62	>27,63
15 jaar	<17,52	>23,94	>29,11	15 jaar	<17,13	>23,25	>28,30
16 jaar	<17,95	>24,37	>29,43	16 jaar	<17,70	>23,90	>28,88
≥17 jaar	<18	>25	>30	≥17 jaar	<18	>25	>30

kinderenenobesitas.blogspot.nl/p/algemene-informatie-over-kinderen-met.html

Item 26: Er zijn beelden opgenomen die het voor de gebruiker gemakkelijker maken om volgens de instructies te handelen (P)

TOELICHTING

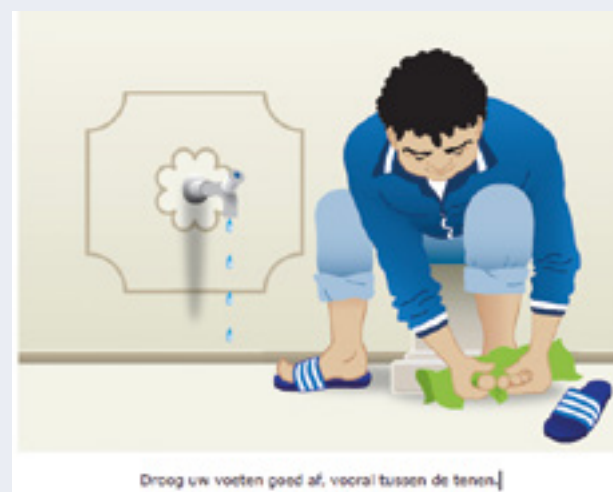
Kies bij dit item 'oneens' als u een zinvol visueel hulpmiddel kunt bedenken dat had kunnen worden toegevoegd om ervoor te zorgen dat de instructies gemakkelijker op te volgen zijn.

VOORBEELDEN

Hierna volgen twee voorbeelden van afbeeldingen die het gemakkelijker maken om de instructies op te volgen.

www.apotheek.nl/instructies

Pharos Handboek Ik heb diabetes, wat kan ik doen?
www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/webshop/product/296/handboek-ik-heb-diabetes-wat-kan-ik-doen

Score formulier voor Printbaar (P) materiaal

Titel van het materiaal:

Naam van de beoordelaar:

Datum van de beoordeling:

Lees de VBI-gebruikershandleiding goed door voordat u materialen gaat beoordelen.

U leest de items die relevant zijn bij printbaar materiaal (P).

BEGRIJPelijkheid

Itemnummer	Item	Antwoordopties	Score
Onderwerp: Inhoud			
1	Het doel is volledig duidelijk	Oneens = 0; Eens = 1	
2	Het materiaal bevat informatie die niet afleidt van het daadwerkelijke doel	Oneens = 0; Eens = 1	
Onderwerp: Woordkeuze & stijl			
3	Er is gewone, alledaagse taal gebruikt	Oneens = 0; Eens = 1	
4	Medische termen zijn alleen gebruikt om de doelgroep vertrouwd te maken met de terminologie; van alle medische termen is een definitie gegeven	Oneens = 0; Eens = 1	
5	In het materiaal staan actieve zinnen	Oneens = 0; Eens = 1	
Onderwerp: Gebruik van cijfers			
6	Getallen zijn duidelijk en gemakkelijk te begrijpen	Oneens = 0; Eens = 1	
7	Gebruikers hoeven geen berekeningen te maken	Oneens = 0; Eens = 1; Geen cijfers = NVT	
Onderwerp: Ordening			
8	De informatie is in korte delen opgedeeld	Oneens = 0; Eens = 1; Zeer kort materiaal = NVT	
9	De delen van het materiaal hebben informatieve koppen	Oneens = 0; Eens = 1; Zeer kort materiaal = NVT	
10	De informatie staat in een logische volgorde	Oneens = 0; Eens = 1;	
11	Het materiaal heeft een samenvatting	Oneens = 0; Eens = 1; Zeer kort materiaal = NVT	

Onderwerp: Vormgeving			
12	Er zijn visuele signalen gebruikt (bijvoorbeeld pijlen, kaders, bullets, vet, groter lettertype, markeringen) om de belangrijkste punten te belichten	Oneens = 0; Eens = 1; Zeer kort materiaal = NVT	
Onderwerp: Gebruik van beelden			
15	Er zijn beelden gebruikt om de inhoud begrijpelijker te maken (bijvoorbeeld een afbeelding van een gezonde portiegrootte)	Oneens = 0; Eens = 1;	
16	De beelden versterken de inhoud eerder dan dat ze daarvan afleiden	Oneens = 0; Eens = 1; Geen beelden = NVT	
17	De beelden hebben duidelijke titels of bijschriften	Oneens = 0; Eens = 1; Geen tabellen = NVT	
18	De illustraties en foto's zijn duidelijk en overzichtelijk	Oneens = 0; Eens = 1; Geen beelden = NVT	
19	De tabellen zijn eenvoudig en hebben korte en duidelijke rij- en kolomkoppen	Oneens = 0; Eens = 1; Geen tabellen = NVT	

Totaal aantal punten:

Totaal aantal mogelijke punten:

Begrijpelijkheidsscore (%):

$(\text{Totaal aantal punten} / \text{Totaal aantal mogelijke punten}) \times 100$

TOEPASBAARHEID

Itemnummer	Item	Antwoordopties	Score
20	Er is minstens één concrete actie aangegeven die de gebruiker kan uitvoeren	Oneens = 0; Eens = 1	
21	De gebruiker wordt direct aangesproken	Oneens = 0; Eens = 1	
22	Elke actie is in uitvoerbare, expliciete stappen opgedeeld	Oneens = 0; Eens = 1	
23	Er is een concrete tool (bijvoorbeeld een menuplanner of checklist) opgenomen als dit de gebruiker kan helpen om actie te ondernemen	Oneens = 0; Eens = 1; Geen grafieken, tabellen of tekeningen = NVT	
24	Voor het uitvoeren van berekeningen zijn eenvoudige instructies of voorbeelden toegevoegd	Oneens = 0; Eens = 1 Geen berekeningen = NVT	
25	Er is uitgelegd hoe de gebruiker de grafieken, tabellen of tekeningen moet toepassen om actie te ondernemen	Oneens = 0; Eens = 1; Geen grafieken, tabellen of tekeningen = NVT	
26	Er zijn beelden opgenomen die het voor de gebruiker gemakkelijker maken om volgens de instructies te handelen	Oneens = 0; Eens = 1;	

Totaal aantal punten:

Totaal aantal mogelijke punten:

Begrijpelijkheidsscore (%):

$(\text{Totaal aantal punten} / \text{Totaal aantal mogelijke punten}) \times 100$

Scoreformulier voor Audiovisueel materiaal (AV)

Titel van het materiaal

Naam van de beoordelaar:

Datum van de beoordeling:

Lees de VBI-gebruikershandleiding goed door voordat u materialen gaat beoordelen.

U leest de items die relevant zijn bij audiovisueel materiaal.

BEGRIJPELIJKHEID

Itemnummer	Item	Antwoordopties	Score
Onderwerp: Inhoud			
1	Het doel is volledig duidelijk	Oneens = 0; Eens = 1	
Onderwerp: Woordkeuze & stijl			
3	Er is gewone, alledaagse taal gebruikt	Oneens = 0; Eens = 1	
4	Medische termen zijn alleen gebruikt om de doelgroep vertrouwd te maken met de terminologie; van alle medische termen is een definitie gegeven	Oneens = 0; Eens = 1	
5	In het materiaal staan actieve zinnen	Oneens = 0; Eens = 1	
Onderwerp: Ordening			
8	De informatie is in korte delen opgedeeld	Oneens = 0; Eens = 1; Zeer kort materiaal = NVT	
9	De delen hebben informatieve koppen	Oneens = 0; Eens = 1; Zeer kort materiaal = NVT	
10	De informatie staat in een logische volgorde	Oneens = 0; Eens = 1;	
11	Het materiaal heeft een samenvatting	Oneens = 0; Eens = 1; Zeer kort materiaal = NVT	
Onderwerp: Vormgeving			
12	Er zijn visuele signalen gebruikt (bijvoorbeeld: pijlen, kaders, bullets, vet, groter lettertype, markeringen) om de belangrijkste punten te belichten	Oneens = 0; Eens = 1; Zeer kort materiaal = NVT	
13	De tekst op het scherm is gemakkelijk te lezen	Oneens = 0; Eens = 1	
14	De gesproken tekst is duidelijk te verstaan (bijvoorbeeld niet te snel, niet vervormd)	Oneens = 0; Eens = 1	

Onderwerp: Gebruik van visuele hulpmiddelen			
18	De illustraties en foto's zijn duidelijk en overzichtelijk	Oneens = 0; Eens = 1; Geen visuele hulpmiddelen = NVT	
19	De tabellen zijn eenvoudig en hebben korte en duidelijke rij- en kolomkoppen	Oneens = 0; Eens = 1; Geen tabellen = NVT	

Totaal aantal punten:

Totaal aantal mogelijke punten:

Begrijpelijkheidsscore (%):

$(\text{Totaal aantal punten} / \text{Totaal aantal mogelijke punten}) \times 100$

TOEPASBAARHEID

Itemnummer	Item	Antwoordopties	Score
20	In het materiaal is minstens één concrete actie aangegeven die de gebruiker kan uitvoeren	Oneens = 0; Eens = 1	
21	De gebruiker wordt direct aangesproken	Oneens = 0; Eens = 1	
22	Elke actie is in uitvoerbare, expliciete stappen opgedeeld	Oneens = 0; Eens = 1	
25	Het is duidelijk hoe de gebruiker de grafieken, tabellen of tekeningen moet toepassen om actie te ondernemen	Oneens = 0; Eens = 1; Geen grafieken, tabellen of tekeningen = NVT	

Totaal aantal punten:

Totaal aantal mogelijke punten:

Begrijpelijkheidsscore (%):

$(\text{Totaal aantal punten} / \text{Totaal aantal mogelijke punten}) \times 100$

Colofon

Publicatie van Pharos, Expertisecentrum Gezondheidsverschillen

Vertaald uit het Engels en bewerkt met toestemming van de uitgever:
Agency for Healthcare Research and Quality in Rockville, Maryland (VS)

Auteurs: Hester van Bommel (Pharos) en Marjolijn van Leeuwen (Pharos)

Redactie: Tekstbureau Nel van Beelen

Vormgeving: Enof Creatieve Communicatie

Jaar van uitgave: 2018

Oorspronkelijke uitgave:

Shoemaker SJ, Wolf MS, Brach C. The Patient Education Materials Assessment Tool (VBI) and User's Guide. (Prepared by Abt Associates, Inc. under Contract No. HHS290200900012I, TO 4). Rockville, MD: Agency for Healthcare Research and Quality; November 2013. AHRQ Publication No. 14-0002-EF.

www.pharos.nl